

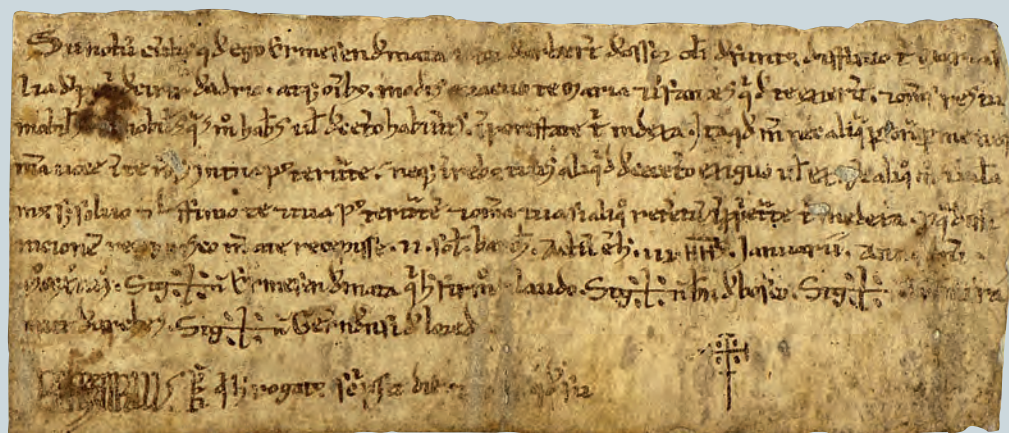
...i el més antic de l'Arxiu del Pla de l'Estany

Testimonia el tracte fet entre dues dones l'any 1215

És de reduïdes dimensions, de 6,5 cm d'alt per 15,7 cm d'ample. Té nou línies d'escriptura, està redactat en llatí, i amb una lletra de transició, entre la carolina cursiva i la gòtica cursiva.

NÚRIA BATLLEM I JOSEP CAMPRUBÍ > TEXT

VALENT FARGNOLI - ACPE - COL·LECCIÓ DE LLUÍS MARTÍ I SALLÓ.

>> *Tracte entre Ermessenda de Mata i Maria, filla de Pere Cirir, d'Adri, per a la finalització d'un arrendament (1215). Arxiu Comarcal del Pla de l'Estany, fons de Can Mariscot, 7.*

El document número 7 del fons de Can Mariscot de Camós, custodiat a l'Arxiu Comarcal del Pla de l'Estany, és el document més antic referit a la comarca que preservem al nostre arxiu.

El text ens diu que el dia 3 de gener de 1215 Ermessenda de Mata, esposa del difunt Albert d'Osor, defineix a Maria, filla de Pere Cirir, d'Adri, tots els béns mobles i immobles que havia rebut d'ella a canvi de dos sous barcelonesos. Però, què vol dir tot això? Una definició era un retorn de propietats per obligació. Quan es feia un arrendament de terres i cases, aquest solia durar mentre eren vives cadascuna de les dues parts que havien fet el tracte. Quan una d'elles moria, el compromís quedava desfet i sovint es tornava a renovar amb els descendents. Així, en morir Albert d'Osor, la seva vídua Ermessenda havia de retornar els béns que tenia arrendats a la seva propietària, Maria. Quan s'arrendava un bé, el llogater pagava al propietari una quantitat de

diners estipulada prèviament com a entrada i com a garantia, i quan el tracte es desfeia es retornaven. En aquest cas són els dos sous barcelonesos que la llogatera Ermessenda rep de part de la propietària Maria.

Deixant de banda la seva antiguitat, trobem aquest document ben interessant per il·lustrar la societat d'aquell moment i perquè, curiosament, testimonia una situació que es dona freqüentment, ara, en ple segle XXI. En primer lloc perquè trobem dues dones amb capacitat d'obrar i d'actuar en un tracte. Actualment això és ben normal i, a l'alta edat mitjana, en determinats casos, també ho era. Però, des de la baixa edat mitjana fins gairebé a la transició democràtica, la dona difícilment ha pogut actuar en un tracte si no era amb el permís i l'acompanyament d'algun home; ja fos el pare, el marit, el fill o el germà. I en segon lloc, perquè aquest tracte dut a terme l'any 1215, en què van finalitzar el contracte i van retornar la fiança d'un arrendament, es va deixar per escrit, testimoniant-ho,

per evitar en el futur problemes i reclamacions. Tampoc això ara ens sorprèn. Però val a dir que en l'Europa d'aquell moment aquest fet no era tan habitual. El document que ens ocupa va ser redactat per un clergue, que podia deixar constància dels tractes entre privats però no oferia garanties jurídiques. Just en aquesta època va aparèixer a Catalunya la institució notarial, i ho va fer per professionalitzar i donar fe pública als actes i tractes que es feien per escrit. Els catalans som un dels pobles europeus amb la institució notarial més antiga, ja que tenim l'hàbit i costum d'anar a cal notari des de fa vuit-cents anys. També som un dels que conservem més documentació medieval del món, perquè a part de deixar testimonis escrits també els hem guardat, tant a casa com als arxius.

Núria Batllem Cabello és directora de l'Arxiu Comarcal del Pla de l'Estany.
Josep Camprubí Sensada és doctor en Història de la Universitat Autònoma de Barcelona.